

ELORE (ISSN 1456-3010), vol. 17 – 2/2010.

Julkaisija: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry.

[http://www.elore.fi/arkisto/2_10/siivonen_2_10.pdf]

SEMINAARIRAPORTIT

SELÄTETTY KULTTUURIPERINTÖ

*Selviytymisseikkailu syyskuisessa Lissabonissa ja Portossa
Heritage and Power 16.–17.9.2010. Lissabonissa*

Katriina Siivonen

Heritage and Power oli teemana pienessä konferenssissa Lissabonissa ja Portossa 16.–17.9.2010. Sen järjestivät kaksi portugalilaista tutkijaa, antropologian tohtorit Luís Silva (Lissabonin yliopisto) ja Paula Mota Santos (Fernando Pessoa –yliopisto). Konferenssi oli kansainvälisen kansatieteen ja folkloristiikan organisaation SIEFin (Société Internationale d’Ethnologie et de Folklore) työryhmän ”Cultural Heritage and Property” toinen tutkijatapaaminen. Tämä työryhmä on yksi SIEFin yhdeksästä pysyvästä alatyöryhmästä ja sen puheenjohtajana toimii professori Kristin Kuutma (Tarton yliopisto). Jäseniä työryhmässä on runsaat neljäkymmentä eri puolilta Eurooppaa ja osin sen ulkopuoleltakin.

Portugaliin saapui koolle viisitoista tutkijaa esitelmiensä kanssa ja lisäksi kourallinen kuulijoita. Joukko oli siis pieni ja kaikki seurasivat kaikkien esitelmät ja koko muun ohjelman yhdessä. Päivät olivat pitkät. Ensimmäisenä päivänä kuulumme kaikkiaan kaksitoista esitelmää. Niin sitkeänä ja aktiivisena joukko istui, seurasi esitelmää ja keskusteli, että hengähdystauko esitelmien jälkeen ennen illallista kutistui olemattomiin ja keskustelu jatkui katkeamattomana portugalilaisten herkkujen äärellä.

Tilaisuuden pääpuhujaksi oli kutsuttu professori Michel Rautenberg (Jean Monet –yliopisto). Hän joutui terveyssyistä jäämään pois, mutta saimme kirjallisena hänen esityksensä aiheesta *Heritage and public action: the example of post-industrial urban areas*. Hän pohti moniulotteisesti sitä, miten kaupungit ja teollisuuskeskittymät nousevat nyky-Euroopassa vahvoiksi toimijoiksi kansallisvaltioiden rinnalle. Yhtenä ulottuvuutena tässä on teollisuuskaupunkien muodonmuutos kulttuurikeskittymiksi, joissa entiset teollisuuskiinteistöt saavat uuden käytön kulttuuritapahtumien sijoina. Kulttuuri ja kulttuuriperintö kietoutuvat näissä prosesseissa tiiviisti kaupunkitilaa määrittäviin taloudellisiin ja poliittisiin toimiin. Rautenbergin englantilaisissa ja ranskalaisissa esimerkkitaapauksissa paikallisia ihmisiä oli osallistettu teollisuusalueiden kulttuuristami-

sen hankkeisiin. Siten paikallista näkökulmaa tuli mukaan alueiden sosiaalisen rakenteen ja kollektiivisen muistin uudelleen muotoiluun. Kuitenkin suuri osa paikallisista määrittyi näissä prosesseissa ulkopuoliseksi, jotka lisäksi katsovat toimia hyvin monista ja mahdollisesti keskenään risteivistäkin näkökannoista.

Alueiden uudelleen määrittymistä osin hyvin vahvoissakin poliittisten ja taloudellisten intressien otteessa esiteltiin useissa muissakin esitelmässä. Tristan Loloum (L'École des hautes études en sciences sociale) kertoi pienen jokisuistossa sijaitsevan rannikkokylän tilanteesta Brasiliasta, missä suuret ja paikallisiin elämisen ja toimeentulon mahdollisuuksiin vahvasti vaikuttavat muutokset olivat osin paikallisen, osin ulkopuolisen vallan käsissä. Kylän alueita ohjattiin vain harvoja hyödyttävän matkailun käyttöön. Luís Silva käsitteli esimerkkikylän avulla paikallisten asukkaiden ja historiallista kylämaisemaa suojelevien viranomaisen välistä jännitettä. Vastakkaisten näkemysten erittelemiseksi hän esitti, että suojeleminen tapahtuu *monumentaalisessa* ajassa, jossa kohteita suojelemaan pitkällä aikaperspektiivillä menneestä tulevaan säilyviksi, ja samalla matkailijoiden pistäytymisiä varten hetkessä vilkaistaviksi. Kyläläiset puolestaan elävät *sosiaalisessa* ajassa, jossa kylän fyysinen miljöö elää mukana koko ajan hetki hetkeltä.

Kohotettuun statukseen nostettu kulttuuriperintö, sen hallinta ja suojeleminen, sen kauppaaminen ja sen suhde paikallisten ihmisten elämään saavat moninaisia ja osin jännitteisen ristikkäisiä muotoja eri puolilla maailmaa. David Picard (Lissabonin yliopisto) tarttui irrottelevan filosofisesti siihen kuiluun, joka hahmottui toisaalta matkailuun tuotteistetun kulttuuriperinnön, toisaalta paikallisen tilaa ja mennyttä aikaa merkityksellistävän ajatusmaailman välille Madagaskarilla. Hans Ågotnes ja Torunn Selberg Bergenin yliopistosta analysoivat kaupallista lisäarvoa, jonka kulttuurikäyttöön muutettu teollisuusalue ja pyhiinvaellusreitiksi tuotteistettu vaellusreitti saavat Norjassa. Joan Frigolén ja Meritxell Sucarratin (Barcelonan yliopisto) esitelmä kertoi matkailun ja luonnonpuiston vaikutuksesta Katalonian alueella kylän elämään ja kyläläisten osin puutteellisista mahdollisuuksista vaikuttaa siihen. Fabrice Thuriot (Reimsin yliopisto) kertoi Korsikan uudesta autonomisesta statuksesta aineellisen kulttuuriperinnön suojelelussa, jossa valtio on antanut saarelle vallan, mutta ei resursseja suojeletoimiin. Kiinnostavana analyysinä oli myös mukana olleen slovenialaisen Mateja Habincin esitys (Primorskan yliopisto) sosialistisen ajan kulttuuriperinnön määrittelyn hankaluudesta. Paikkojen kantamat muistot ovat hyvin ristiriitaisia, oli sitten kyse presidentti Titon huvilasta tai metsiin tapettujen anonyymeistä joukkohautoista.

Kulttuuriperintö vaikuttaa myös sosiaalisissa merkitysyhteyksissä ja rakenteissa monin tavoin. Regina Bendix (Göttingenin yliopisto) eritteli kollektiivisena periytyvän kulttuuriperinnön ja yksityisesti perityn materiaalisen omaisuuden välistä monimutkaista suhdetta. Cyril Isnart (Évoran yliopisto) Portugalista esitteli Rankassa Italian rajalla sijaitsevan kylän kyläjuhliä ja kulttuuriperinnön valjastamista kylän sosiaalisen rakenteen vahvistajaksi. Valdimar Hafstein (Islannin yliopisto) leikitteli sillä, miten miehinen keho ilmenee kulttuuriperintönä islantilaisessa kansallisen perinteen leimaa kantavassa perinteisessä painimuodossa. Oma esitelmäni käsittelee Varsinais-Suomen saaristossa hallinnollisiin ja poliittisiin käytänteisiin hiljaiseksi tiedoksi tavanomaistunutta suomenruotsalaisuuden vahvaa symbolista tukea, johon suomenkielinen saaristo samalta alueelta törmäsi EU-Suomessa.

Myös kulttuuriperinnön kannalta hyvin keskeiset museot tulivat esitelmissä esille. Ewa Klekot (Varsovan yliopisto) kertoi Varsovan kuninkaallisen linnan merkityksellistämistä vallan erilaisissa kerrostumissa. Kristin Kuutma analysoi kulttuuriperintöä koskevan tieteellisen tiedon tuottamista Viron kansallismuseon (Eesti Rahva muuseum) ja Tarton yliopiston toiminnassa. Hän painotti yksittäisten museoammatilaisten ja tutkijoiden merkitystä siinä, minkälaisiksi tutkimuksiksi, keruuhankkeiksi ja näyttelyiksi käsitykset kulttuuriperinnöstä ovat konkretisoituneet.

VIERAILU PORTON MAAILMANPERINTÖKOHTEESSA

Toisena päivänä pääsimme tilausbussilla Porttoon, missä seurasimme loput kolme esitelmää muun ohjelman lomassa. Retkipäivän ohjelma oli antoisan täysi, liikkeelle lähdimme aamuvarhain ja palasimme Lissaboniin puoliltaöin. Jo edellisenä päivänä Paula Mota Santos eritteli esitelmässään matkailijoiden näkökulmaa Porton vanhaan kaupunkiin, joka on saanut UNESCO:n maailmanperintökohteen statuksen. Portossa ohjelmaan kuului tutustuminen vanhaan kaupunkiin ja siitä huolehtivaan organisaatioon. Porton hyväksi pitkään työskennellyt arkkitehti Rui Loza joutui viime tingassa perumaan tapaamisensa ryhmämme kanssa. Porton *Institut of Housing and Urban Renewal*-organisaation toimintaa esittelivät meille nuoremmat organisaation työntekijät. Hyvin paljastavaa keskusteluissamme oli se, että heillä ei ollut lainkaan ymmärrystä tarkastella työtään aktiivisten ja omassa kaupungissaan elävien ihmisten kannalta. Sen sijaan he esittelivät organisaationsa heille tarjoamaa identifioitumisen mahdollisuutta globaalissa kontekstissa määrittävään maailmanperintökohteeseen. He olivat jo hätää kärsimässä, kun kulttuuriperinnön tutkijat sekä Portugalista että muualta kovistivat heitä siitä, nousevatko vuokrat vanhan kaupungin alueella siten että ajavat entiset asukkaat pois, onko paikallisilla määrittelyvaltaa oman kaupunkinsa imagon luomisessa ja muita vastaavia kysymyksiä. Heillä ei ollut niihin minkäänlaisia vastauksia.

Saimme siis hyvän otteen arkeaan elävien ihmisten ja taloudellisissa ja poliittisissa pyörteissä muotoutuvan kulttuuriperinnön jännitteisistä suhteista tiiviin kaksipäiväisen tapahtuman aikana. Ylen pitkien päivien anti kirvoitti antoisia keskusteluja esitelmien jälkeen sekä tauoilla ja bussissa Lissabonin ja Porton välillä. Kielinä pienessä joukossamme risteilivät englanti, portugali, ranska, norja, ruotsi ja suomi. Yhdessä selviytymisen ja keskusteluista rikastumisen henki oli vahvan myönteinen seminaarin päättyessä.

SIEF:n työryhmän ”Cultural Heritage and Property” seuraava konferenssi *Heritage and Individuals* järjestetään Porissa 14.–18.9.2011. Järjestäjinä ovat Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskus ja kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma, Ethnos ry sekä Suomen Kansantietouden tutkijain seura. Konferenssista suunnitellaan laajempaa kuin Lissabonin tapaaminen oli ja kaikille avoin esitelmäkutsu on piakkoin lähdössä liikkeelle.

Filosofian tohtori Katriina Siivonen toimii erikoistutkijana Turun yliopistossa Tulevaisuuden tutkimuskeskuksessa. Hän on erityisesti soveltavan kulttuurintutkimuksen dosenttina Turun yliopistossa.